

Kenen lohta Väylästä jatkossa pyydetään, valtion vai maanomistajien?

Valtion oikeus loheen puntarissa

Ruotsissa lohi ja kalastusoikeus on Övertorneån yläpuolella jakokunnan omaisuutta, Suomessa valtion.

Jonna Niinikangas

22. ELOKUUTA nousi Kattilakoskella sijaitsevan tutka-aseman ohi sadastuhannes lohi. Näin suurta lohimäärää ei ole Tornion-Muonionjoessa nähty pitkään aikaan,

eikä kertaakaan vuoden 2009 jälkeen.

Lohta on nyt paljon, mutta kenelle se kuuluu? Tästä on jokivarressa kahda mielipidettä. Valtio haluaa pitää kiinni regale-oikeudesta eli yksinoikeudesta lohenkalastukseen, mutta kalastuskunnista kuuluu yhä tiukempia kannanottoja siitä luopumiseksi.

Valtion yksioikeus lohenkalastukseen Tornion-Muonionjoella on aina ollut kiistanalainen ja tulkinnanvarainen. Nyt asiaa kuitenkin tutkitaan

myös Suomen puolella. Tutkija **Juha Joon**a tekee oikeustieteellistä tutkimusta lohen regale-oikeudesta maa- ja metsätalousministeriön rahoittamana, ja valmista pitäisi tulla vuoden vaihteessa.

– Täysin tyhjentävää vastausta ei todennäköisesti saada, mutta toivotavasti riittävä vastaus, hän sanoo.

Asia kiinnostaa jokivarressa todella paljon, ja seitsemän kalastuskuntaa Juoksengista Väylän-

päähän vaatii, että valtio luopuu regale-oikeudestaan. Tähän asti valtio on yksiselitteisesti tulkinnut niin, että lohi kuuluu valtiolle.

– Uskon, että ratkaisua tähän tullaan hakemaan oikeudessa. Asia pitää saada selvitettyä, epävarmuus ei ole hyvä asia, kolariainen kansanedustaja **Simo Rundgren** (kesk) sanoo.

Yhteislupa Tornion ja Muonionjoen alueelle kuin myös rajajokisopimus perustuvat regale-oikeuteen. Jos regale lakaisi olemasta, oikeusvaikutukset olisivat mittavat. Regale rikkoo myös kansalaisten yhdenvertaisuutta. Valtiolla ei ole regale-oikeutta millään muulla joella ja täälläkin vain tietyllä osalla jokea. Lisäksi regale kohdistuu vain viehekalastukseen, esimerkiksi kulle- ja lippokalastus ei kuulu valtiolle.

Juha Joonan tutkimuksen kohteena on regaali-oikeuden synty ja sen vaiheet keskiajalta lähtien.

– Selvitetään miten regaali-oikeus on ymmärretty lainsäädännössä, oikeuskirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä, **Joon**a kertoo.

Käsite regale-oikeudes-

ta oli jo olemassa autonomian aikaan. Kysymys kuuluu, oliko se syntynyt oikeudellisesti hyväksyttävällä tavalla. Regale-oikeuden syntyhistoria on sama Ruotsissa, kun maat olivat vielä samaa valtiota, mutta jakaantumisen jälkeen Ruotsissa regale-oikeus on haastettu, ja sitä on käsitelty oikeudessa paljon Suomea tarmokkaammin 1800-luvulta ai-

na 1950-luvulle.

– Useampiakin juttuja on mennyt korkeimpaan oikeuteen asti, **Joon**a kertoo.

Varsinkin Tornionjoen ollessa kyseessä oikeusjuttuilla on merkitystä myös Suomessa, ja niistä voidaan tutkia perusteluja, millä perustellaan valtion ja taas toisaalta maanomistajien oikeutta vesialueisiin. ♦

Regale loppuu Ruotsissa Övertorneåån

RUOTSISSA valtion regale-oikeus koskee vain Haaparantaa ja Övertorneåta. Siitä ylöspäin oikeus vesialueeseen ja kaloihin kuuluu rajajoessa, Torniojoessa ja Lainiojoessa jakokunnille, jotka päättävät itsenäisesti säännöistä ja luvista. Valtiaa jakokunnassa käyttävät maanomistajat. Jakokunnilla ei ole yhteistä sopimusta vaan joka kylän alueella on omansa. Jotkut kylät kuuluvat yhteisluvan piiriin, mutta vain muutamat yksittäiset.

– Herrasmiessopimuksen mukaan voit kalastaa koko Väylän alueella, vaikka ostat kortin vain toiselta puolelta, mutta et voi tulla Ruotsin puolelle rantaan kalastamaan, **Lasse Malmström** Rajamaasta Muonionniskasta kertoo.

Ruotsin kalastusoikeudet perustuvat

kahteen oikeuden päätökseen. Vuonna 1951 korkeimmassa oikeudessa tehtiin yksimielinen päätös, jonka mukaan Pellon yläpuolisten vesialueilla oikeus kuuluu talollisille, ei valtiolle. Päätös oli yksimielinen myös alemmissa oikeusasteissa.

Vitsaniemen kylän ja Ruotsin valtion välisessä oikeudenkäynnissä vuonna 1967 saatiin korkeimmassa oikeudessa toisenlainen päätös. Valtio voitti tasatuloksella ja puheenjohtajan äänellä oikeuden loheen. Alemmat oikeusasteet olivat päättäneet asian yksimielisesti kylän hyväksi. Päätöstä on arvosteltu poliittiseksi, koska samaan aikaan Norjan, Suomen ja Ruotsin valtiot suunnittelivat rajajoen valjastamista energiantuotantoon. ♦

Hanke lohen hyödyntämiseen

TYÖ lohen nousun varmistamiseksi on tuottanut tulosta, ja voimavarat voidaan keskittää sen hyödyntämiseen. Jokivarren kunnat ovat asiassa hereillä. Pello, Kolari ja Muonio hakevat yhdessä suurta kalastusmatkailun kehittämishanketta. Hankkeella pyritään lisäämään alueiden elinvoimaisuutta kesän kalastusturismilla.

– Lisäksi halutaan näyttää, että ollaan tartuttu siihen mahdollisuuteen, minkä 30 vuoden mittaisella taistelulla lohen puolesta olemme saaneet aikaan, keskustan kansanedustaja ja Kolarin kunnanvaltuuston puheenjohtaja **Simo Rundgren** sanoo.

Kolari, Muonio ja Pello ovat hakeneet yhdessä esiselvitys- ja strategiahanketta, jossa työstetään paikallinen kalastusmatkailustrategia ja siihen pohjautuva toimintasuunnitelma vuosille 2015-2018. Strategian lisäksi kartoitetaan toimijaverkosto ja toimintaedellytykset sekä tehdään seurantajärjestelmä.

Esiselvityshankkeen kustannusarvio on noin 43 000 euroa, josta kuntarahoituksen osuus on arviolta noin 30 prosenttia ja loput rahat tulisivat Lapin liitolta ja Euroopan aluekehitysrahastolta. ♦